

Oponentní posudek na disertační práci

**Renáta Kyzlinková: Souvislosti časného rodičovství v České republice:
životní strategie těhotných žen a matek do dvaceti let**

Téma, které si Renáta Kyzlinková zvolila za objekt svého zkoumání – problematika časného rodičovství – je tématem velmi citlivým, které zasahuje do různých oblastí lidské reprodukce a jeho studium vyžaduje interdisciplinární přístup. Autorka využívá znalosti nejen z demografie a sociologie, ale také poznatky ze sexuologie a psychologie a v neposlední řadě rovněž sociální práce. Reprodukční chování české populace se během posledních dvaceti let významně proměnilo. Je akcentováno uvědomělé rodičovství jako výraz racionálního chování u většiny nastupujících mladých generací. Jak autorka dokládá, problematika těhotenství a rodičovství v raném věku ženy se během této doby sice marginalizovala, avšak zároveň vzdálila od situace většiny žen. Z výše uvedeného autorka odvozuje nebezpečí, že v současnosti mohou být velmi mladé matky více znevýhodňovány oproti ostatním matkám. Také lze zaznamenat malý zájem ze strany tvůrců sociálních politik poskytovat těmto matkám cíleně orientované formy pomoci. Proto si daný jev zasluhuje ucelenější a zevrubnější pozornost. Studie tohoto typu jsou v české demografii zatím spíše ojedinělé.

Cílem předložené disertační práce je podrobněji analyzovat časné těhotenství a rodičovství v České republice a prozkoumat jeho příčiny a souvislosti v širším kontextu. Předložená práce čítá téměř 250 stran včetně příloh. Je velmi obsáhlá, přesto se v ní nevyskytují pasáže, které by byly nadbytečné. Naopak, všechny části práce jsou pečlivě zváženy a vhodně na sebe navazují. Z celého textu je zřejmé, že se jedná o jasné strukturovanou vědeckou práci.

Práce je rozdělena do 9 kapitol. Kromě „Závěru a diskuse“ jako samostatné 9. kapitoly, uvádí u každé kapitoly závěr zvlášť, kde shrnuje nejdůležitější poznatky, což slouží pro lepší orientaci v celé práci. V 1. úvodní kapitole autorka objasňuje význam zvoleného tématu a současně adekvátně specifikuje cíle předložené práce. Již od počátku autorka velmi čtivým jazykem uvádí čtenáře do celé problematiky. Naznačuje celou šíři otázek, kterou bude dále diskutovat, a upozorňuje na dosavadní nejasnost některých pohledů včetně některých rozporných závěrů zmiňovaných v literatuře. Autorka neopomněla vymezit objekt výzkumu – náctileté těhotné ženy a matky. Dále poukazuje na skutečnost, že časná těhotenství by neměla být apriori spojována s biologickým věkem, ale sociálními, ekonomickými a kulturními podmínkami, ve kterých se těhotná žena vyskytuje. Zároveň je potřeba si uvědomit, že není jisté, že by žena měla lepší životní standard, kdyby realizovala své první mateřství o něco později. Autorka velmi vhodně uzavírá svůj rozsáhlý úvod zdůrazněním, že nechce ve své práci sledovat dominantní diskurs, který je založen na negativním vnímání daného jevu. Připravuje si tak půdu pro nové a ničím nezatížené pohledy na rodičovství v raném věku ženy.

Vlastní zpracování vyčteného tématu je rozloženo do dvou částí. První část je tvořena druhou kapitolou, která představuje detailní demografickou analýzu reprodukčního chování žen ve věku 15-19 let. Pozornost je soustředěna nejen na nedávný vývoj úrovně sňatečnosti, plodnosti a potratovosti, ale jsou také využita data ze zdravotnické statistiky, jež dokumentují zvýšená zdravotní rizika spojená s těhotenstvím a porodem v časném věku. Další část je založena na kvalitativním výzkumu a je tvořena kapitolami tři až osm. Analýze kvalitativních dat předchází podrobný metodologický rozbor, ve kterém autorka zdůrazňuje, že zvolila interpretativní přístup s cílem více porozumět zkoumanému tématu. V pěti poměrně rozsáhlých kapitolách se postupně zabývá jednotlivými okruhy problémů, jež souvisejí s narozením dítěte –nácileté dívky. Rozebírá jejich sexuální a antikoncepční chování, popisuje rozhodovací proces po zjištění těhotenství a hodnotí, jak se změnily jejich životní strategie v reakci na nečekanou událost. V dalších kapitolách pak analyzuje snahu dívek o zformování rodiny a řešení jejich bytové situace, způsob vyrovnávání se s rodičovskou odpovědností a jejich vzdělanostní a kariéerní aspirace. Podrobněji se také věnuje tématu sociální opory a využívá standardizovaného dotazníku převzatého ze zahraničních výzkumů. V závěrečné kapitole systematicky a uceleně shrnuje zjištěné poznatky.

Z předloženého textu je zřetelné, že autorka dané téma sleduje dlouhodobě a cílevědomě. Je schopna jasně strukturovat text sdělení a svá zjištění předkládá čtenáři poutavým způsobem. Množství citací ukazuje na její dobrý rozhled po světové i domácí relevantní literatuře. Lze vyzdvihnout především snahu o co nejúplnější analýzu a postižení všech souvislostí zkoumaného tématu. Výsledky práce R. Kyzlinkové jsou velmi cenné, neboť mohou být vodítkem, jak koncipovat nástroje sociální politiky či rozvíjet existující formy institucionální pomoci pro velmi mladé matky. Obdobně se dotýká problému, kterým směrem dále realizovat rodinnou a sexuální výchovu na školách. Současně vybízí k zamyšlení, jak daný problém ve společnosti lépe uchopit. Autorka přistoupila ke zpracování daného tématu velmi pečlivě. Z hlediska obsahového ani formálního nemám k předložené práci zásadní připomínky. Nicméně vzhledem ke společenské významnosti daného problému bych se ráda zeptala, zda autorka své poznatky již publikovala. Postrádám v práci odkazy na její publikační činnost.

Předložená disertační práce Renáty Kyzlinkové splňuje všechna kritéria na disertační práce kladená. Plně proto doporučuji, aby disertační práce byla přijata k obhajobě a aby autorka na jejím základě získala titul Ph.D.